

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Maakuntauudistuksen tavoitteena on luoda palveluekosysteemi, jossa yhdistyvät eri toimijoiden tietojärjestelmät, toimintaprosessit ja tietojen sujuva liikkuvuus. Tarkoituksena on laatia vuosien 2017-2018 aikana palveluiden, toimintojen ja tietojärjestelmien uudistamista tukeva valtakunnallinen arkkitehtuuri, johon sisältyvät yhteentoimivuutta edistävät kuvaukset ja määritykset. Tässä työssä tulee keskittyä palveluiden ja toimintojen vaatimien digitaalisten prosessien kehittämiseen sekä maakunnille yhteisen tietoarkkitehtuurin määrittelyyn. Tietoarkkitehtuurilla luodaan rakenteet tietovarantojen ja tietojen semanttiselle yhteentoimivuudelle.

Uusien maakuntien aloittaessa toimintansa 1.1.2019 niillä tulee olla käytettävissään eri tehtävälajoja ja palveluita tukevat tietojärjestelmät. Tavoiteaikataulu on erittäin haasteellinen, koska arkkitehtuurimalli ei vielä ole valmis. Haasteena on myös tavoite, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien tulee mahdollistaa palveluntuottajan valinta. Tietojärjestelmien pitää samalla varmistaa, ettei yksittäisen ihmisen oikeusturva vaarannu.

Kunnissa ja kuntayhtymissä on tällä hetkellä käytössä hyvin erilaisia tietojärjestelmiä, joilla uusille maakunnille siirtyviä tehtäviä hoidetaan. Osa uusille maakunnille siirtyvistä tehtävistä joudutaan hoitamaan paperiprosesseina, ellei aineistoja digitoida ja niiden sisältämiä tietoja siirretä sähköisiin tietojärjestelmiin. Pisimmälle digitaalisuus on toteutunut maakuntauudistuksen yhteydessä lakkautettavissa, nykyisin vielä valtionhallintoon kuuluvissa ELY-keskuksissa ja TE-toimistoissa, joissa tehtäviä on hoidettu yhteisillä tietojärjestelmillä. Niissä myös arkistointi on ollut pääosin digitaalista jo useamman vuoden ajan.

Uusien maakuntien tuottamat tiedot tulee voida käsitellä ja säilyttää sähköisesti. Terveystieteiden digitaalisten tietojen sähköinen arkistointi on toteutettu ja sosiaalihuollossa sitä ollaan toteuttamassa, mutta muutoin julkishallinnolta puuttuu keskitetyn sähköisen säilyttämisen ja operatiivista toimintaa tukeva järjestelmä. Suomi on ainoa Pohjoismaa, joka ei ole toteuttanut julkishallinnon keskitettyä arkisto- ja säilytyspalvelua ja turvannut sen pysyvyyttä ylläpitoa. Kansallisarkisto korostaa, että digitaalinen hallinto on mahdollista vasta silloin, kun kaikki julkishallinnon tuottama tieto säilytetään sähköisessä muodossa sen säilytysajasta riippumatta ja kun julkiset tiedot ovat yhteisesti käytettävissä. Tämä tavoite on tuotu esiin hallitusohjelman linjauksessa, jonka mukaan julkinen tieto kerätään vain yhteen kertaan.

Uusiin maakuntiin siirtyvien tehtävien hoitoon käytettävistä nykyisistä tietojärjestelmistä suurin osa poistuu todennäköisesti käytöstä. Arkkitehtuurityön yhteydessä on pikaisesti määriteltävä, mitä tietoja nykyisistä järjestelmistä siirretään uusiin järjestelmiin, ja järjestelmäkohtaisesti varmistettava, että siirrot onnistuivat. Siirrettyjen tietojen muuttumattomuus ja oikeellisuus on varmistettava, jotta kansalaisten oikeusturva voidaan taata. Nykyisten järjestelmien alasajo on suunniteltava ja niiden siirtämättä jäävä tietosisältö on arkistoitava digitaalisesti. Lisäksi suunnittelussa on otettava huomioon, että uudet maakunnat tarvitsevat vielä toistaiseksi tehtävissään nykyisten organisaatioiden analogisia aineistoja.

Kansallisarkisto kartoittaa parhaillaan, kuinka paljon kuntasektorilla on paperiaineistoja, jotka liittyvät maakuntiin siirtyviin tehtäviin ja joita todennäköisesti tarvitaan maakunnissa. SOTE-tehtävien pysyvästi säilytettäviä asiakirjoja on syksyllä 2016 tehdyn kyselyn mukaan noin 35 hyllykilometriä, mutta lukuun sisältyy asiakirjoja, joita ei enää tarvita operatiivisessa toiminnassa. Tarkemmat luvut selviävät kevään 2017 aikana.

Suurten analogisten asiakirjamäärien siirtäminen organisaatiosta toiseen ja siitä hyvin todennäköisesti seuraava uusien arkistotilojen rakentaminen ei ole taloudellisesti eikä toiminnallisesti järkevää, kun uusien maakuntien tulisi toimia digitaalisesti. Näin ollen ensisijaisesti parikymmentä vuotta nuoremmat analogiset asiakirjat, joita uudet maakunnat tarvitsevat operatiivisessa toiminnassaan, tulee digitoida. Digitointi tulisi aloittaa mahdollisimman pian, jotta paperien siirroilta ja arkistotilojen rakentamiselta vältytään ja tietosisällöt ovat käytettävissä maakuntien aloittaessa toimintansa. Digitoinnin jälkeen suurin osa analogisista asiakirjoista voidaan Kansallisarkiston päätöksellä hävittää arkistolain muutoksesta annetun lain (1146/2016) mukaisesti.

Digitointi edellyttää rahoitusta. Rahoitus tulisi kytkeä esimerkiksi tietohallinnon ja tietojärjestelmien kehittämis- ja hankintarahoitukseen, jonka suuruus tarkentuu arkkitehtuurin valmistelun yhteydessä.

Pääjohtaja

Jussi Nuorteva

Vastuualuejohtaja, tutkimusjohtaja

Päivi Happonen